

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

تاریخ هنر جهان

پایه‌های یازدهم و دوازدهم

دوره دوم متوسطه

رشته‌های نمایش، سینما، نقاشی، گرافیک

زمینه خدمات

شاخه فنی و حرفه‌ای

ریاضی، محمدرضا

۷۰۹

تاریخ هنر جهان / مؤلف: محمدرضا ریاضی. - تهران: شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران.

ت ۹۲۴/ر

۱۴۰ ص. - مصور. - (شاخه فنی و حرفه‌ای)

متون درسی رشته‌های نمایش، سینما، نقاشی، گرافیک، زمینه خدمات.

برنامه‌ریزی و نظارت، بررسی و تصویب محتوا: کمیسیون برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی رشته‌های هنر

دفتر تألیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای و کاردانش وزارت آموزش و پرورش.

۱. هنر - تاریخ. الف. ایران. وزارت آموزش و پرورش. دفتر تألیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای و کاردانش.

ب. عنوان. ج. فروست.

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

نام کتاب :	تاریخ هنر جهان - ۲۱۱۶۴۲
پدیدآورنده :	سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی
مدیریت برنامه‌ریزی درسی و تألیف :	دفتر تألیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای و کار دانش
شناسه افزوده برنامه‌ریزی و تألیف :	مزگان اصلانی، خدیجه بختیاری، فاطمه صنعتی، بشری گل‌بخش و همایون موسوی (اعضای شورای برنامه‌ریزی)
مدیریت آماده‌سازی هنری :	محمد رضا ریاضی (مؤلف)
شناسه افزوده آماده‌سازی :	اداره کل نظارت بر نشر و توزیع مواد آموزشی
نشانی سازمان :	زهره بهشتی شیرازی (صفحه‌آرا) - مریم کیوان (طراح جلد)
ناشر :	تهران : خیابان ایرانشهر شمالی - ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش (شهید موسوی)
چاپخانه :	تلفن : ۸۸۸۳۱۱۶۱-۹، دورنگار : ۸۸۳۰۹۲۶۶، کدپستی : ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹
سال انتشار و نوبت چاپ :	وب‌گاه : www.irtextbook.ir و www.chap.sch.ir
	شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران : تهران - کیلومتر ۱۷ جاده مخصوص کرج - خیابان ۶۱ (داروبخش)
	تلفن : ۴۴۹۸۵۱۶۱-۵، دورنگار : ۴۴۹۸۵۱۶۰، صندوق پستی : ۱۳۹-۳۷۵۱۵
	شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران «سهامی خاص»
	چاپ سوم ۱۳۹۸

کلیه حقوق مادی و معنوی این کتاب متعلق به سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وزارت آموزش و پرورش است و هرگونه استفاده از کتاب و اجزای آن به صورت چاپی و الکترونیکی و ارائه در پایگاه‌های مجازی، نمایش، اقتباس، تلخیص، تبدیل، ترجمه، عکس‌برداری، نقاشی، تهیه فیلم و تکثیر به هر شکل و نوع بدون کسب مجوز از این سازمان ممنوع است و متخلفان تحت پیگرد قانونی قرار می‌گیرند.

اساس همه شکست‌ها و پیروزی‌ها از خود آدم شروع می‌شود. انسان اساس پیروزی
است و اساس شکست است. باور انسان اساس تمام امور است.
امام خمینی «قُدِّسَ سِرُّهُ»

فهرست مطالب

مقدمه

۱- چیستی هنر

۲- تاریخ هنر

فصل اول : آغاز هنر

۱- هنر در دورهٔ پارینه سنگی

۲- هنر دورهٔ نوسنگی یا روستا نشینی

• هنر نوسنگی در آسیا

• هنر نوسنگی در اروپا

• دورهٔ نوسنگی در دیگر قاره‌ها

۳- هنر بدوی یا ابتدایی

• هنر آفریقایی

• هنر اقیانوسیه (استرالیا)

• هنر سرخپوستان آمریکای شمالی

• اسکیموها

فصل دوم : هنر میانرودان (بین النهرین)

۱- تاریخ مردم میانرودان

۲- هنر میانرودان

• دورهٔ پیش از سومر یا پیش از سلسله‌ها

• هنر سومر

• هنر اکد

• هنر دورهٔ سومر نو

• هنر آشوری

• ۶-۲- هنر بابلی

فصل سوم : هنر مصر

۱- طبیعت و تاریخ

۲- میراث هنر مصر

۳- تاریخ هنر سلسله‌های مصر

• سلسله‌های اولیه

• سلسله‌های قدیم

• سلسله‌های میانی و جدید

فصل چهارم : هنر اژه و یونان

۱- هنر اژه‌ای

۲- هنر یونان

• سرزمین و مردم یونان

• شیوه یا دوره‌های هنر یونان

• دورهٔ شیوه هندسی

• دورهٔ باستانی

• دورهٔ کلاسیک

• دورهٔ هلنی

فصل پنجم : اتروسک و روم باستان

۱- اتروسک

۷۳	۴- نقاشی	۴۷	۲- روم باستان
		۴۷	• تاریخ و سرزمین روم
	فصل نهم : هنر قاره آمریکا، از آغاز تا	۴۷	• هنر روم
۷۸	سده ۱۶ میلادی	۴۸	• معماری
۷۹	۱- اولمک	۴۹	• تندیس سازی
۷۹	۲- مایا	۵۰	• نقوش برجسته
۸۰	۳- تئوتیو آکان	۵۰	• نقاشی
۸۱	۴- تولتک	۵۱	• موزائیک
۸۱	۵- آزتک		
۸۱	۶- اینکا	۵۳	فصل ششم : هنر هند
		۵۴	۱- سرزمین هند
۸۳	فصل دهم : هنر اسلامی	۵۴	۲- خصوصیات هنر هند
۸۴	شکل گیری هنر اسلامی	۵۵	۳- تمدن دره سند
۸۵	• ویژگی های هنر اسلامی	۵۶	۴- هنر هند در دوره بودایی
۸۶	۱- معماری اسلامی	۵۶	• دوره مئوریا
۸۸	۲- خوشنویسی	۵۷	• دوره های شونگا و آندرا
۸۸	۳- کتاب آرای	۵۸	• دوره کوشان
۸۹	۴- نگارگری (نقاشی)	۵۸	• دوره گوپتا
۹۱	۵- سفالگری	۵۹	۵- هنر هند در دوره های متأخر (دوره هندو)
۹۲	۶- فلز کاری		
۹۳	۷- شیشه گری	۶۱	فصل هفتم : هنر چین
۹۳	۸- پارچه بافی	۶۲	۱- تاریخ و سیر هنر چین
۹۴	۹- قالی بافی	۶۳	۲- هنرهای چین
		۶۳	• خوشنویسی و نقاشی
۹۷	فصل یازدهم : صدر مسیحیت و بیزانس	۶۵	• معماری
۹۸	هنر مسیحی	۶۶	• تندیس سازی
۹۸	۱- هنر صدر مسیحیت	۶۷	• سفالگری
۹۹	۲- هنر بیزانس (هنر مسیحی روم شرقی)	۶۷	• فلز کاری
۹۹	• نخستین عصر طلایی		
۱۰۱	• دومین عصر طلایی	۶۹	فصل هشتم : هنر ژاپن
۱۰۱	• سومین عصر طلایی	۷۰	۱- تاریخ و ویژگی هنرهای ژاپن
		۷۱	۲- تندیس سازی
		۷۲	۳- معماری

۱۲۴	۳- هنر در سده‌های ۱۸ و ۱۹ میلادی	۱۰۴	فصل دوازدهم : هنر اروپای غربی قرون وسطا
۱۲۴	● نتوکلاسی سیسم	۱۰۴	۱- هنر قرون وسطای پیشین
۱۲۵	● رمانتی سیسم	۱۰۵	۲- رومانسک (هنر رومی وار)
۱۲۵	● رتالیسم	۱۰۷	۳- گوتیک
۱۲۶	۴- دیگر نقاشان (بدون مکتب)	۱۰۷	● معماری گوتیک
	۵- امپرسیونیست و جریان‌های تأثیرگذار	۱۰۹	● نور و شیشه
۱۲۶	اواخر قرن ۱۹	۱۰۹	● تندیس‌سازی و حجاری
۱۲۸	۶- سمبولیسم (نمادگرایی)	۱۱۰	● نقاشی

فصل پانزدهم : هنر قرن بیستم

۱۳۰	۱- معماری قرن بیستم
۱۳۱	۲- جنبش‌های هنری قرن بیستم
۱۳۱	● فوویسم و اکسپرسیونیسم
۱۳۲	● کوبیسم و فوتوریسم
۱۳۳	● دادائیسم و سورتالیسم
۱۳۴	● آبستره (هنر انتزاعی)
۱۳۵	● نئورئالیسم (واقع‌گرایی نو)
	● اکسپرسیونیسم انتزاعی (هیجان‌نمایی)
۱۳۶	انتزاعی
۱۳۶	● هنر پاپ (هنر همگانی یا هنر مصرف‌گرایی)
۱۳۶	● هنر مینیمال و هنر مفهومی
۱۳۷	● پست‌مُدرنیسم (بعد از مدرنیسم)

فهرست منابع ۱۴۰

فصل سیزدهم : هنر رنسانس (تجدید حیات

۱۱۲	یا نوزایی)
۱۱۲	۱- تعریف رنسانس
۱۱۳	۲- ویژگی‌های هنر دوره رنسانس
۱۱۳	۳- علل شکل‌گیری دوره رنسانس
۱۱۳	۴- معماری دوره رنسانس
۱۱۵	۵- نقاشی و تندیس‌سازی دوره رنسانس
۱۱۸	۶- منریسم (شیوه‌گری)

فصل چهاردهم : هنر اروپای بعد از رنسانس

۱۲۰	تا قرن بیستم
۱۲۱	۱- باروک
۱۲۳	۲- روکوکو

اعتبار بخشی کتاب تاریخ هنر جهان در سال‌های ۱۳۹۰ و ۱۳۹۱ به شکل سراسری صورت گرفت. در این اعتبار بخشی نتایج به دست آمده از پرسش‌نامه‌های هنرآموزان، هنرجویان و حاشیه‌نویسی کتاب استخراج و جمع‌بندی شد. اصلاح و بازنویسی دوباره کتاب توسط محمدرضا ریاضی، زهره نهاردانی، بشری گل بخش، معصومه سالاری، محبوبه زرین قلم و عبدالصادق خاک‌تژاد در بهمن ماه ۱۳۹۱ انجام شد.

مقدمه

کتاب تاریخ هنر جهان پس از گذشت بیش از بیست سال و گردآوری نظرات هنرآموزان و دانش‌آموزان رشته‌های هنری در حال حاضر با رویکردی جدید و ساختاری نو بار دیگر تألیف شده است. در کتاب جدید تلاش شده است تا همه هنرها و یا حداقل برجسته‌ترین هنرها در دوره‌های مختلف به هنرجویان معرفی شوند تا هنرجویان رشته‌های مختلف هنری ارتباط این درس را با دیگر دروس رشته خود بیشتر درک نمایند.

در این کتاب از تصاویر فراوان رنگی و با کیفیت برای بالا بردن سطح کیفی آموزش بهره گرفته شده است. ساختار محتوای کتاب در ۱۵ فصل قرار دارد که هر فصل مربوط به دوره تاریخی و مکانی خاصی می‌باشد. سیر و تسلسل تاریخی در همه فصل‌ها رعایت شده و برای حفظ روند و تداوم رشد هنر در اروپا و ... فصل صدر مسیحیت پس از فصل هنر اسلامی قرار گرفته است. ویژگی‌های فرهنگ و تمدن و آثار هنری در هر دوره شرح داده شده است تا هنرجویان ارتباط میان آنها را بیشتر و ژرف‌تر درک کرده و از مطالعه آنها لذت ببرند.

سخنی با هنرآموزان

هنرآموز گرامی، در ابتدای محتوای کتاب دو مطلب با عنوان چپستی هنر و تاریخ هنر آمده است که برای آمادگی ذهنی و ورود به بحث تاریخ هنر نوشته شده است. نمایش تصاویر رنگی آثار بر روی پرده سفید هنگام تدریس تاریخ هنر درس را برای هنرجویان جذاب‌تر و یادگیری را پایدارتر می‌نماید. پرسش ابتدای درس برای درگیر شدن ذهن هنرجویان با موضوع بسیار مناسب است همچنین پرسش در پایان درس برای یادآوری آنچه آموخته‌اند ضروری است. این پرسش‌ها می‌تواند به عنوان نمرات مستمر هنرجویان باشد. شما می‌توانید هنرجویان را در گروه‌هایی چند نفره برای مطالعه بیشتر در زمینه موضوع انتخابی خودشان از تاریخ هنر راهنمایی کنید تا با انجام پژوهش خلاصه‌ای از آن را نیز در کلاس برای دیگر هم‌کلاسی‌های خود ارائه کنند. بازدید از موزه‌ها و بررسی آثار هنری تاریخی برای هنرجویان جذابیت بسیاری دارد که همزمان می‌توانید گزارش بازدیدها را نیز از آنها بخواهید. برخی فصل‌های این کتاب محتوای کمتری دارند و برخی حجم مطالب آنها بیشتر است بنابراین می‌توانید برخی از آنها را در یک جلسه و برخی را در دو جلسه تدریس نمایید. از آنجایی که این درس به صورت مشترک در رشته‌های مختلف هنری مانند نقاشی، صنایع دستی، گرافیک، طراحی و دوخت و ... تدریس می‌شود و زمان آن در هفته ۲ ساعت آموزشی بوده و

نیز گستردگی مباحث فراوان است، امکان دسته‌بندی محتوا به صورت رشته‌ای در این کتاب نبود. از طرفی در برخی از دوره‌ها و تمدن‌ها آثاری از برخی رشته‌های مذکور موجود نیست (تصاویر متعدد و مناسب) بنابراین پیشنهاد می‌گردد شما هنرآموز گرامی با توجه به رشته هنرجویان مثال‌ها و توضیحات خود را بر روی شواهد مرتبط متمرکز نمایید. برای مثال در رشته طراحی و دوخت به نوع پوشش‌ها و تزئینات روی آنها که در نقش برجسته و مجسمه‌ها هستند اشاره نمایید. هنگام ارزشیابی پایانی تلاش نمایید تا سؤال‌ها براساس اهداف رفتاری ابتدای فصل‌ها متناسب با طبقه آنها طراحی شود.

سخنی با هنرجویان

هنرجوی عزیز مطالعه تاریخ هنر جهان گذشته از آنکه شما را با انواع دیدگاه‌ها، فرهنگ‌ها و مکاتب گوناگون بشری و هنری آشنا می‌کند، تنوع رنگ‌ها و فرم‌ها نیز برایتان بسیار لذت‌بخش خواهد بود. تلاش کنید تا در کلاس فعال بوده و با دیدن هر تصویر و دقت در آن چنانچه در ذهن شما سؤالی نقش می‌بندد از هنرآموز خود پرسید. حضور با علاقه شما در بازدیدهای گروهی و پژوهشی، اطلاعات علمی - هنری شما را افزایش می‌دهد. سیر تحول هنرها را در این کتاب در مناطق مختلف جهان مشاهده خواهید کرد که این امر گویی شما را به سفری مجازی دور دنیا و دیدار با فرهنگ‌های مختلف می‌برد.

همکاران محترم و دانش‌آموزان عزیز:

پیشنهادها و نظرهای خود را درباره محتوای این کتاب به نشانی تهران - صندوق پستی شماره ۴۸۷۴/۱۵ دفتر تألیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای و کاردانش، ارسال فرمایند.

پیام‌نگار (ایمیل) info@tvoccd.scd.ir

وب‌گاه (وب‌سایت) www.tvoccd.sch.ir